

5. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82#cite_note-1
6. <http://www.etxt.ru/antiplagiat/>
7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
8. https://24tv.ua/ukrayina_tag1119/

ВИКЛАДАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО У ВИМІРАХ СУЧАСНИХ ВИМОГ

*Папірник Р. Б.,
к. т. н., доц., проректор
Бабенко В. А.,
к. і. н., доцент,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

Формування якісно нової системи освіти в умовах інформаційного суспільства, спрямованої на розвиток інтелектуального потенціалу нації, вимагає не тільки впровадження нових технологій навчання, але й виховання нової технічної еліти України з чітким розумінням права інтелектуальної власності як основної рушійної сили світової економіки. В проекті «Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки», яку нещодавно було представлено на Міжнародному форумі Innovation market 2019, роль інтелектуальної власності визначено однозначно стратегічно важливою: «Чим більшого значення вона набуває для економічного розвитку і створення матеріальних благ, тим більш нагальною стає проблема створення ефективної системи обізнаності та усвідомлення населення у сфері інтелектуальної власності, яка б сприяла соціально-економічному розвитку країни»[4].

Проблема викладання інтелектуальної власності у вищих навчальних закладах України вже понад десятиліття є провідною темою досліджень науковців. Але сьогодні, у вимірах сучасних вимог, потребує дослідження проблема викладання «інтелектуальної власності» у технічних ВНЗ, де є

своя, особлива специфіка. Викладання інтелектуальної власності у технічних ВНЗ будівельної галузі вимагає переосмислення та глибокого наукового аналізу в умовах формування якісно нової системи освіти.

Курс «Інтелектуальна власність» було уведено у вищу освіту України згідно наказу МОНУ від 20.10.2004 р № 811 «Про запровадження у ВНЗ навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» та протягом більш ніж десяти років він був обов'язковим для всіх факультетів і спеціальностей у рамках лекційних годин (15-30), практичних занять (6-8 годин на деяких спеціальностях) та заліку. Така кількість аудиторних годин дозволяла студентам ВНЗ отримати початкові знання з основ інтелектуальної власності. Обов'язкове викладання курсу «Інтелектуальна власність» у всіх ВНЗ країни, на слушну думку проф. Орлюк О., та Савінової Н. було «одним із надбань, яких ми досягли за роки незалежності» та «давало можливість хоча б на рівні студентів надавати мінімальні знання з питань інтелектуальної власності й розуміння захисту прав у цій сфері»[2] У той час, коли курс з основ інтелектуальної власності викладався у всіх ВНЗ його, за неофіційними підрахунками, прослухали 120 тисяч студентів. Водночас наказом МОН України від 04.03.2015 р. № 235 було скасовано дію наказу МОН від 20.10.2004 р. № 811 «Про запровадження у ВНЗ навчальної дисципліни Інтелектуальна власність», після чого викладання знань з інтелектуальної власності фактично припинилося або звелось до формального викладання в межах інших дисциплін (на кшталт «Методологія наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», обсягом 6 – 8 годин) у більшості ВНЗ країни» [4].

Що насправді відбулося й до цього часу відбувається з викладанням ІВ у ЗВО України? Нагальною проблемою на сьогодні є відсутність якісної освіти з інтелектуальної власності в Україні. Вона обумовлює необхідність проаналізувати проблему викладання інтелектуальної власності у технічних ВНЗ та її вплив на формування вмінь та компетентностей сучасних фахівців. У сучасному інформаційному суспільстві кожному майбутньому фахівцю з

будь-якої спеціальності необхідно вміти визначати результат своєї творчої праці, свою інтелектуальну власність, форми її охорони, захисту та комерціалізації. Тому студенти усіх спеціальностей (технарі, економісти, гуманітарії) набувають знання основних, загальних понять у сфері інтелектуальної власності. Основне завданням викладачів інтелектуальної власності технічних ВНЗ при підготовці інженерів, технологів, науковців є завдання навчити студентів працювати з законодавчими документами; виявляти об'єкти інтелектуальної власності, ідентифікувати об'єкти інтелектуальної власності, оформляти заявки на об'єкти права власності. При підготовці архітекторів – навчити визначати архітектурні твори, як об'єкти права ІВ, реєструвати авторські права на архітектурні твори; обирати форму охорони прав на ці об'єкти інтелектуальної власності. При підготовці фахівців економічних спеціальностей особливо важливим є – виявляти нематеріальні активи, як об'єкти права ІВ, визначати інтелектуальний капітал, тощо.

Прийнявши у 2014 році нову редакцію Закону «Про вищу освіту» Україна розпочала кроки, спрямовані на модернізацію системи вищої освіти з урахуванням процесів європейської інтеграції та розвитку єдиного Європейського простору вищої освіти. За рекомендаціями ЄС кожен студент, який планує працювати в науці, технічній сфері або бізнесі має проходити хоча б базову підготовку з права ІВ [3]. Закон України «Про вищу освіту», який націлений на кардинальне переосмислення освітнього процесу, визначає, що «освітній процес, це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження й використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвинутої особистості»[1]

Згідно законодавчих документів, важливість збереження курсу «Інтелектуальна власність» для студентів технічних ВНЗ будівельної галузі

незаперечна, оскільки саме в цій дисципліні студенти можуть познайомитися з організацією винахідницької діяльності, з методами пошуку науково-технічних рішень, доповнити вже отримані знання при вивченні інших дисциплін з методів наукового аналізу отримання та обробки даних, тощо. Серед поодиноких ЗВО технічного спрямування, в яких залишилось викладання курсу «Інтелектуальна власність», можна назвати ДВНЗ ПДАБА. В Придніпровській академії будівництва та архітектури до сьогодні викладається дисципліна «Інтелектуальна власність» майже для всіх магістерських програм, як технічних – будівельних, архітектурних, механічних спеціальностей, так і економічних. Надання хоча б початкових знань у сфері інтелектуальної власності студентам вказаного ЗВО, дійсно, можна вважати досягненням, яке не може бути втраченим. Тим більше, що ця дисципліна носить інтегративний характер, перебуваючи на стику самостійних дисциплін та базуючись на попередніх знаннях із фундаментальних та професійних дисциплін. Але потребують виправлення деякі аспекти. На сьогодні курс викладається для вже фактично готових фахівців, студентів 1 курсу магістратури. В проекті «Національної стратегії у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки», відмічається: «Нині у ВНЗ України відсутні дисципліни з ІВ, адаптовані для відповідних спеціальностей, які б сприяли набуттю знань з ІВ не лише на рівні спеціалізованих освітніх магістерських програм з ІВ (права, управління), але й інших спеціальностей, у т.ч. на бакалавратурі. Зазначена ситуація стала наслідком певних нормотворчих дій уряду [4, с. 78]. На думку авторів статті викладати дисципліну «Інтелектуальна власність» бакалаврам у 6-му або у 7-му семестрах (на третьому та на четвертому курсах) було б оптимальніше. Тоді необхідні початкові знання у сфері інтелектуальної власності, могли б отримати усі студенти освітнього рівня «бакалавр». А для магістрів, - професійних і, особливо, наукових, - необхідним та доречним було б продовження формування необхідних знань та умінь у курсі «Захист

інтелектуальної власності». Ці знання та навички стали б корисними при виконанні магістерської роботи.

Проблема сьогодні полягає ще й у тому, що через відсутність практичних занять неможливо сформувавши необхідні вміння та компетентності, а саме, навчити студентів правильно оформити заявку на винахід або інший об'єкт права інтелектуальної власності, познайомити з оформленням ліцензійної угоди про передачу прав на будь-який об'єкт права інтелектуальної власності. Лекційного (аудиторного) часу (30 годин) викладачам вистачає лише для формування загального уявлення про інтелектуальну власність. За таких умов викладання курсу «Інтелектуальна власність» традиційними методами не є достатньо результативним. На сьогодні, як зазначається в проекті Національної стратегії «Відсутні й дистанційні курси з інтелектуальної власності для студентів різних галузей знань, бізнесу, школярів тощо. За результатами публічних обговорень професійною площадкою для їх створення, що зможе зібрати фахівців з ІВ з України для підготовки таких дистанційних курсів, є на сьогодні НДІВ НАПрНУ як провідний науковий та методологічний центр країни у сфері ІВ.»[4, с. 167]. Тому необхідно і можливо викладачам ЗВО включитися в цей процес створення окремих програм, які спрямовані для навчання студентів, що не спеціалізуються в галузі ІВ. Задля формування базових компетенцій студентів-технарів на основі вивчення даної дисципліни необхідно розробляти разом з НДІВ НАПрНУ сучасні дистанційні курси за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема технології дистанційного та інтерактивного навчання, задля їх поєднання з традиційними методами освітнього процесу.

З метою зацікавлення студентів предметом «Інтелектуальна власність» у сучасних умовах необхідно застосовувати й інші цікаві та дієві, форми роботи. Такою новою формою роботи, яку було запроваджено у ДВНЗ ПДАБА, стало проведення «Інтелектуального кампусу» та окремих лекційних занять разом з патентним повіреним та з фахівцями-практиками,

реальними винахідниками, що працюють в академії. Навчання на прикладі викладачів новаторів та винахідників дає найкращий ефект, спонукає студентів до винахідництва, до креативного мислення, до практичного втілення набутих у курсі «Інтелектуальна власність» знань та умінь.

Безумовно, дисципліна «Інтелектуальна власність» має бути органічно адаптована й до інших дисциплін, що викладаються студентам технічних ЗВО будівельної галузі. Дисципліни навчальних планів мають, складати для студентів «єдину картину світу» тої чи іншої спеціальності, як правильно підібрані пазли. Деякі фахівці вважають, що «захист кожного дипломного проекту обов'язково повинен супроводжуватись отриманням патентів на відповідні розробки, бажано із залученням провідних спеціалістів з підприємств. Цим самим буде продемонстрована невід'ємність науки і освіти(тобто ЗВО) від виробництва, а з'єднувальною ланкою при цьому виступить саме ІВ». Вони пропонують запровадити «практичне дослідження студентами патентної системи шляхом уведення в курсові та дипломні роботи обов'язкового розділу «Патентні дослідження за темою проекту»» [5, 66]. Студентська молодь вже сьогодні має стати носіями інноваційної свідомості, що активно використовує набуті на лекціях теоретичні знання у науково-дослідницькій діяльності. Знання з інтелектуальної власності дають змогу студентству усвідомити своє місце у сучасному інноваційному просторі України та світу.

Список використаної літератури:

1. Закон «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Орлюк О., Савінова Н. Право інтелектуальної власності:обрати не можна відмовитись. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndiiv.org.ua/ua/o-orlyuk-n-savinova-pravo-intelektual/>

3. Преподавание права интеллектуальной собственности в странах с переходной экономикой. [Электронный ресурс].– Режим доступа:http://www.wipo.int/export/sites/www/dcea/en/pdf/tool_7_ru.pdf.

4. «Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки» (проект) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv>

5. Федорінов В., Кривунь В., Корчак О. Шлях до ефективної освіти – через ринок інтелектуальної власності – Інтелектуальна власність, №1, 2011.- С.63-68. с.66.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Биченко А. С.
здобувач вищої освіти 1-го курсу факультету економіко-правової безпеки
Колесник А. В.
кандидат філологічних наук
завідувач кафедри українознавства та іноземних мов
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Проблематика захисту інтелектуальної власності в Україні є актуальною для сьогодення, оскільки продукти людської діяльності можуть бути використані з неправомірною вигодою.

У полі інтелектуальної власності перебувають такі основні об'єкти, як інтелектуальний продукт (результат творчої діяльності, важливий для інтелектуально підготовленого кола осіб); інтелектуальна власність (права власності на результати інтелектуальної діяльності); нематеріальний актив (патенти, технологічні та технічні досягнення) тощо [1].

Захист інтелектуальної власності в Україні відбувається на підставі законодавчої бази. Основними нормативними акти, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності, є: Конституція України, Господарський процесуальний кодекс, закони України «Про авторське право і суміжні